

نقش رویه‌های حسابداری بر کیفیت افشاء و عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

محمدحسین ستایش^{۱*}، علی اصغر دهقانی سعدی^۲

چکیده

طبق پژوهش‌های پیشین مشاهده شده است که انتخاب رویه حسابداری (محافظه کارانه و یا متهورانه) از سوی مقامات ارشد مالی شرکت‌ها بر نحوه ارائه گزارش‌های مالی و عملکرد آتی سازمان تأثیرگذار بوده و معتقدند تهیه صورت‌های مالی محافظه کارانه بر قابلیت اتکاء اطلاعات حسابداری می‌افزاید. از سویی، با افزایش کیفیت در محتوا و ارائه گزارش‌های مالی می‌توان شاهد تصمیم‌گیری مناسب استفاده‌کنندگان و ذی‌نفعان از این گزارش‌ها بود. در این راستا، هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تجربی نقش رویه‌های حسابداری بر کیفیت افشاء و عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است؛ که نمونه آماری پژوهش شامل ۸۶ شرکت در بازه زمانی ۱۳۸۵-۱۳۹۳ است. پس از بررسی مشاهده‌ها، نتایج حاصل از فرضیه اصلی اول حاکی از آن شد که رابطه‌ای معنادار بین رویه حسابداری و کیفیت افشاء در گزارشگری مالی وجود دارد. به سخنی دیگر، مشاهده شد که به هر اندازه که مقامات ارشد مالی به سمت‌وسوی انتخاب رویه حسابداری محافظه کارانه پیش روند، کیفیت افشاء در گزارشگری مالی افزایش خواهد یافت. همچنین، نتایج حاصل از آزمون فرضیه اصلی دوم حاکی از ارتباط معنادار بین رویه حسابداری و عملکرد مالی شرکت‌ها است.

واژه‌های کلیدی: حسابداری محافظه کارانه، حسابداری متهورانه، کیفیت افشاء، عملکرد مالی.

۱. دانشیار حسابداری، دانشگاه شیراز

۲. کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه شیراز

تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۱۱/۳۰

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۵/۲/۲

* نویسنده مسئول: محمدحسین ستایش

setayesh@shirazu.ac.ir

مقدمه

صورت‌های مالی نتیجه ایفای وظیفه مباشرت مدیریت یا حسابداری آنان در قبال منابعی که در اختیارشان قرار گرفته است، می‌باشد. همچنین، مسئولیت تهیه و ارائه صورت‌های مالی با هیأت مدیره یا سایر ارکان اداره کننده واحد تجاری است (کمیته تدوین استانداردهای حسابداری، ۱۳۹۲). به این ترتیب، اطلاعات مالی می‌توانند بر توزیع ثروت بین سرمایه‌گذاران، میزان ریسکی که یک شرکت می‌پذیرد، نرخ تشکیل سرمایه در سیستم اقتصادی و بر شیوه‌ای که سرمایه‌ها (مبالغ سرمایه‌گذاری شده) به شرکت‌های مختلف تخصیص می‌یابد، اثرگذار باشد (شرودر و همکاران، ۱۳۹۱).

به اعتقاد پژوهشگران حوزه مالی و حسابداری، محافظه‌کاری از ویژگی‌های بارز گزارشگری مالی است که از مدت‌ها قبل با تئوری و عمل حسابداری در آمیخته است (گیولی و هین، ۲۰۰۰، بیور و ریان، ۲۰۰۵). از نظر اسمیت و اسکوسن (۱۹۸۷) محافظه‌کاری عبارت است از انتخاب یک راه‌کار حسابداری تحت شرایط عدم اطمینان که در نهایت به ارائه کم‌تر دارایی‌ها و درآمدها بیانجامد و کم‌ترین اثر مثبت را بر حقوق صاحبان سهام داشته باشد. محافظه‌کاری همواره مورد تأکید تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری بوده و براساس الزامات این استانداردها از کاربردهای عملی فراوانی برخوردار است که برای نمونه می‌توان این موارد را برشمرد: بکارگیری قاعده اقل بهای تمام شده یا خالص ارزش فروش در ارزشیابی موجودی‌ها، عدم شناسایی سرقفلی و دیگر دارایی‌های نامشهود که در داخل واحد تجاری ایجاد شده‌اند، به حساب هزینه منظور کردن مخارج تحقیق و توسعه، شناسایی و گزارش مخارج قبل از بهره‌برداری به‌عنوان هزینه و نه یک قلم دارایی و ... (مشایخی و همکاران، ۱۳۸۸). در نتیجه، محافظه‌کاری با نیاز برای گزارشگری محتاطانه در ارتباط است، به نحوی که به واسطه آن استفاده‌کنندگان از موارد وجود عدم اطمینان و ریسک مطلع شوند (مهرانی و همکاران، ۱۳۹۲).

از سویی دیگر، در امور اقتصادی اخذ تصمیم‌گیری مستلزم وجود اطلاعات است، نبود اطلاعات مناسب موجب می‌شود تا فرآیند تصمیم‌گیری مبهم باشد. ارقام و گزارش‌های مالی بخشی از داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز این فرآیند است (ثقفی و سدیدی، ۱۳۸۶)، که عدم شفافیت در محتوا و ارائه آن‌ها می‌تواند منجر به تصمیم‌گیری نادرست استفاده‌کنندگان و ذی‌نفعان از گزارش‌های مالی شود. از این‌رو، یکی از عوامل مؤثر در تصمیم‌گیری، اطلاعات مناسب و مرتبط با موضوع تصمیم است (قائمی و وطن‌پرست، ۱۳۸۴). بنابراین، قبل از این که خود اطلاعات برای فرد تصمیم‌گیرنده مهم باشد، این نظم توزیع اطلاعات است که باید به صورت دقیق مورد ارزیابی قرار گیرد. در این راستا، هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تجربی میزان تأثیرگذاری

رویه حسابداری (محافظه‌کارانه و یا متهورانه) بر کیفیت افشاء در گزارشگری و عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. این نوشتار با مبانی نظری و پیشینه پژوهش‌های مرتبط با موضوع و همچنین روش پژوهش و فرضیه‌های برگرفته از مسئله و مبانی نظری پژوهش ادامه می‌یابد و پس از آن نتایج آزمون فرضیه‌ها مطرح شده و در نهایت با توجه به نتایج آزمون فرضیه‌ها، مبانی نظری و پیشینه مطرح شده، نتیجه‌گیری شده و با ذکر پیشنهادها به پایان می‌رسد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

از آنجا که نقش اصلی گزارشگری مالی، انتقال اثربخش اطلاعات به افراد برون‌سازمانی، به روشی معتبر و به‌هنگام است (نوروش و حسینی، ۱۳۸۸)؛ از این‌رو، افشاء این گونه اطلاعات یکی از اصول حسابداری است که بر آن اساس، باید کلیه اطلاعات مربوط به فعالیت‌های شرکت به نحو مناسب و به‌موقع، در اختیار گروه‌های مختلف استفاده‌کنندگان قرار گیرد. در واقع هدف اصلی از افشاء اطلاعات کمک به استفاده‌کنندگان در تصمیم‌گیری مربوط به سرمایه‌گذاری، تفسیر وضعیت مالی شرکت‌ها، ارزیابی عملکرد مدیران و پیش‌بینی جریان‌های وجوه نقد آتی است (همت‌فر و مقدسی، ۱۳۹۲). به این ترتیب، شفافیت اطلاعات مالی، همواره به‌عنوان یکی از مؤثرترین متغیرها در تعیین استراتژی سرمایه‌گذاری در بازارهای مالی مطرح بوده است (فروغی و همکاران، ۱۳۹۰). علی‌رغم این موضوع مدیران به‌عنوان مسئول تهیه صورت‌های مالی همواره انگیزه دارند تا برای حفظ منافع خود، از طریق روش‌های مختلف حسابداری (محافظه‌کارانه یا متهورانه) اطلاعات مالی مد نظر خود را به مخاطبین ارائه کنند. از جمله اقدامات مدیران که منجر به عدم شفافیت اطلاعات مالی می‌شود، می‌توان به گزارش سود (زیان) و دارایی‌ها به مبلغی بیش‌تر و یا کم‌تر از ارزش واقعی اشاره داشت. از سویی، محافظه‌کاری یکی از ویژگی‌های برجسته‌ی گزارشگری مالی است که در سال‌های اخیر به‌منزله رسوایی‌های مالی در شرکت‌هایی مانند انرون و وردکام توجه بیش‌تری را به خود جلب کرده است و برخی مطالعات اخیر (واتز ۲۰۰۳؛ بیور و ریان ۲۰۰۵؛ لافوند و واتز ۲۰۰۶؛ رویچوداری و واتز ۲۰۰۷؛ احمد و دوالمن ۲۰۱۲؛ و کیم و ژانگ ۲۰۱۵) به گونه‌ای ویژه بر محافظه‌کاری تمرکز کرده‌اند. هر چند بسیاری از حسابداران بر وجود محافظه‌کاری در تنظیم صورت‌های مالی توافق دارند اما تعریف جامعی از آن ارائه نشده است با این وجود در متون حسابداری دو خصیصه عمده برای محافظه‌کاری مورد بررسی قرار گرفته است: الف) جانبداری رو به پایین از ارزش دفتری سرمایه نسبت به ارزش بازار

آن، و ب) گرایش به تسریع در شناسایی هزینه‌ها و تعویق در شناخت درآمدها (جبارزاده‌کنگرلویی و بایزیدی، ۱۳۹۰).

در حسابداری سنتی، محافظه‌کاری بر مبنای پدیده عدم اطمینان قرار گرفته است. در حسابداری دو منبع باعث پیدایش عدم اطمینان می‌شود. نخست، حسابداری مربوط به واحدهای تجاری است که انتظار می‌رود در آینده ادامه حیات دهند و دوم، این‌که اغلب محاسبات و اندازه‌گیری‌ها در حسابداری بر مبنای ارزش پولی ثروت تعیین می‌شود و مستلزم برآورد مبالغ نامطمئن آینده است. مطرح‌ترین دلایل ارائه شده برای استفاده از محافظه‌کاری در حسابداری عبارتند از: الف) احتیاط حسابداران - تا بتوان خوش‌بینی بیش از حد مالکان و مدیران را خنثی کرد؛ ب) اگر سود و دارایی‌ها بیش‌تر از مقدار واقعی گزارش شوند، برای شرکت و مالکان بسیار خطرناک‌تر است؛ و پ) تاوان افشای اطلاعات نادرست بسیار بیش از تاوان افشاء نکردن اطلاعات نادرست است (هندریکسون، ۱۳۹۲). بنابراین، واتز (۲۰۰۳) و پرایس (۲۰۰۵) در تعریف محافظه‌کاری چنین نقل کرده‌اند: «محافظه‌کاری به طور سنتی با ضرب‌المثل هیچ سودی را پیش‌بینی نکنید اما همه زیان‌ها را پیش‌بینی کنید» تعریف شده است. در ادبیات حسابداری این ضرب‌المثل به صورت «گرایش حسابداری به الزام درجه بالاتری از تاییدپذیری برای شناسایی اخبار خوب (سود) نسبت به شناسایی اخبار بد (زیان)» تفسیر شده است.

در این راستا، باسو (۱۹۹۷) معتقد است تهیه صورت‌های مالی محافظه‌کارانه بر قابلیت اتکاء اطلاعات حسابداری می‌افزاید، محافظه‌کاری توانایی سود حسابداری برای انعکاس سود اقتصادی (بازده مثبت سهام) و زیان اقتصادی (بازده منفی سهام) را نشان می‌دهد. تأکید محافظه‌کاری بر تمایز قابل شدن بین بازده مثبت و منفی (سود و زیان اقتصادی) سهام است. گیولی و هین (۲۰۰۰) بر تأثیر محافظه‌کاری در حسابداری بر میزان زیان‌دهی و ورشکستگی شرکت اشاره دارند. احمد و همکاران (۲۰۰۲) یافتند که شرکت‌های بزرگ، از روش‌های حسابداری محافظه‌کارانه بیش‌تری نسبت به سایر شرکت‌ها استفاده می‌کنند. واتز (۲۰۰۳) بیان کرد مدیریت انگیزه دارد تا با بکارگیری رویه‌های غیرمحافظه‌کارانه حسابداری، رشد سود شرکت را ثبات بخشد که این امر باعث افزایش انتظارات سهام‌داران از شرکت در سنوات آتی می‌شود. پارک و چن (۲۰۰۶) ادعان داشتند که اتخاذ رویه حسابداری محافظه‌کارانه نسبت به رویه متهورانه دارای اثرات مشترک بیش‌تری با مراحل چرخه عمر شرکت بر روی مربوط‌بودن ارزش اطلاعات حسابداری است. هسیو (۲۰۰۶) در رساله خود با بررسی نقش ابعاد شفاف‌سازی اطلاعات مالی در افزایش میزان سرمایه‌گذاری به این نتیجه رسید که رابطه مثبت و معناداری بین ادراک سرمایه‌گذاران از ابعاد شفاف‌سازی اطلاعات و رفتار آن‌ها وجود دارد.

کیم و ژانگ (۲۰۰۷) نشان دادند که محافظه‌کاری در حسابداری می‌تواند سبب کاهش هزینه‌های مالیاتی شود. دوگان و همکاران (۲۰۰۷) دریافتند که شرکت‌های با عملکرد بهتر، گزارشات سالانه‌شان را زودتر از شرکت‌های دارای عملکرد ضعیف منتشر می‌کنند. بررسی فرانکل و همکاران (۲۰۰۷) حاکی از آن بود که با افزایش محافظه‌کاری، توزیع سود بین سهام‌داران کاهش یافته است. آنان با توجه به این استدلال می‌کنند که محافظه‌کاری توانسته است از منافع بستانکاران در برابر سهام‌داران حمایت کند. اسچراند و زچمن (۲۰۱۲) به اثرات اطمینان‌بخش از حد مدیران بر رفتار گزارشگری مالی اشاره داشتند، احمد و دوالمن (۲۰۱۲) نیز در تکمیل پژوهش قبلی به رابطه منفی و معنادار بین اطمینان‌بخش از حد مدیران و محافظه‌کاری در حسابداری اشاره دارند. بررسی‌های بووا و همکاران (۲۰۱۴) نشان‌دهنده آن است که با افزایش مالکیت کارمندان در شرکت، افشاء اطلاعات در رابطه با فعالیت‌های سازمان افزایش خواهد یافت. کیم و ژانگ (۲۰۱۵) نیز یافتند که بین محافظه‌کاری و خطر سقوط قیمت سهام رابطه معناداری وجود دارد، به‌ویژه این رابطه در شرکت‌هایی که عدم تقارن اطلاعاتی آنان بیش‌تر است بر جسته خواهد شد. به طور کلی، یافته‌ها با این تصور که محافظه‌کاری مشروط منجر به محدود شدن انگیزه و توانایی مدیران در بزرگ‌نمایی عملکرد شرکت و پنهان‌سازی خبرهای نامطلوب از سرمایه‌گذاران که به نوبه خود باعث کاهش خطر سقوط قیمت سهام می‌شود، مطابقت دارد. همچنین، هیأت استانداردهای حسابداری بین‌المللی (IASB) به تازگی در سال ۲۰۱۵ میلادی پیش‌نویس پیشنهادی چارچوب مفهومی اصلاح شده برای گزارشگری مالی را منتشر کرده است که در آن به موضوع «احتیاط و محافظه‌کاری» به طور صریح پرداخته شده است. کوپر عضو این هیأت در مقاله‌ای تحت عنوان "افسانه احتیاط" به توضیح پیشنهاد هیأت درباره معرفی مجدد ارجاع صریح و روشن به احتیاط و محافظه‌کاری پرداخته است. بر این اساس، ویژگی‌های کیفی بنیادی اطلاعات حسابداری شامل: مربوط بودن و ارائه منصفانه (صادقانه) است؛ و در بند ۱۸-۲ از این پیش‌نویس به ارائه دیدگاه هیأت از احتیاط به‌عنوان زیر مجموعه‌ای از ارائه منصفانه اطلاعات اشاره شده است (IFRS، ۲۰۱۵). همچنین، شواهد پژوهش می و همکاران (۲۰۱۶) حاکی از وجود رابطه مثبت و معنادار بین تصمیم‌گیری‌های غیرمالی و کیفیت افشاء اطلاعات در کوتاه‌مدت، و نبود رابطه معنادار بین تصمیم‌گیری‌های غیرمالی و کیفیت افشاء اطلاعات در بلندمدت است.

در داخل کشور نیز، ثقفی و سدید (۱۳۸۶) در پژوهشی با عنوان تأثیر محافظه‌کاری حسابداری بر کیفیت سود و بازده سهام به این نتیجه رسیدند که شاخص کیفیت سود معرفی شده بر مبنای محافظه‌کاری می‌تواند بخشی از تفاوت نرخ بازده دارایی‌های عملیاتی و نرخ بازده سهام

جاری را برای سال بعد بیان کند. به سخنی دیگر، واحدهای اقتصادی که رویه‌های محافظه‌کارانه را استفاده می‌کنند، می‌توانند با تغییر سرمایه‌گذاری در دارایی‌های عملیاتی، کیفیت سود واحد را تغییر دهند. نوروش و حسینی (۱۳۸۸) نشان دادند که بین کیفیت افشاء شرکتی و مدیریت سود رابطه معناداری وجود ندارد. نتایج پژوهش فروغی و همکاران (۱۳۹۰) حاکی از آن شد که بین عدم شفافیت اطلاعات مالی و ریسک سقوط قیمت سهام رابطه مستقیم وجود دارد. بنابراین، با افزایش عدم شفافیت در گزارشگری مالی، ریسک سقوط آتی قیمت سهام افزایش خواهد یافت. ستایش و کاظم‌نژاد (۱۳۹۱) بیان کردند که کیفیت افشاء رابطه مستقیم و معناداری با سابقه، نقدینگی، سودآوری و اندازه مؤسسه حسابرسی و همچنین، رابطه معکوس و معناداری با اهرم مالی و مالکیت خانوادگی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد. نتایج پژوهش همت‌فر و مقدسی (۱۳۹۲) از عدم رابطه معناداری بین کیفیت افشاء شرکتی و ارزش سهام تورم‌زدایی شده خبر می‌دهد. برادران حسن‌زاده و همکاران (۱۳۹۳) با بررسی تأثیر محافظه‌کاری بر گزارشگری به‌موقع اطلاعات مالی شرکت‌های بورس تهران به این موضوع اشاره داشتند که محافظه‌کاری با انتشار به‌موقع عملکرد صورت‌های مالی رابطه مستقیم و معناداری دارد. سلیمانی‌امیری و رحیمی‌تمرین (۱۳۹۳) بیان داشتند که میان به‌موقع بودن گزارشات مالی و عملکرد شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، یافته‌ها پژوهش مهرانی و پروایی (۱۳۹۳) نشان از برتری نداشتن شرکت‌های خانوادگی نسبت به شرکت‌های غیر خانوادگی از دید کیفیت افشاء است. خواجهی و همکاران (۱۳۹۳) نیز، بیان کننده آن است که کیفیت افشای اطلاعات تأثیر معناداری بر هزینه‌های نمایندگی ندارد.

فرضیه و روش پژوهش

فرضیه پژوهش

این فرض وجود دارد که انتخاب رویه حسابداری (محافظه‌کارانه و یا متهورانه) از سوی مدیران شرکت‌ها بر کیفیت افشاء در گزارشگری مالی و همچنین، عملکرد مالی آنان اثرگذار است. مطابق با این استدلال و پژوهش‌های قبلی ذکر شده، فرضیه‌های پژوهش حاضر به این صورت بیان می‌شود:

فرضیه اصلی اول: رویه حسابداری بر کیفیت افشاء شرکتی تأثیر معناداری دارد.

فرضیه فرعی اول: رویه حسابداری محافظه‌کارانه بر کیفیت افشاء شرکتی تأثیر معناداری دارد.

فرضیه فرعی دوم: رویه حسابداری متهورانه بر کیفیت افشاء شرکتی تأثیر معناداری دارد.

فرضیه اصلی دوم: رویه حسابداری بر عملکرد مالی تأثیر معناداری دارد.

فرضیه فرعی سوم: رویه حسابداری محافظه‌کارانه بر عملکرد مالی تأثیر معناداری دارد.
فرضیه فرعی چهارم: رویه حسابداری متهورانه بر عملکرد مالی تأثیر معناداری دارد.

روش و نمونه آماری پژوهش

این پژوهش کاربردی است. طرح پژوهش آن از نوع شبه‌تجربی و با استفاده از رویکرد پس‌رویدادی (از طریق اطلاعات گذشته) است. از روش پس‌رویدادی زمانی استفاده می‌شود که پژوهشگر پس از وقوع رویدادها به بررسی موضوع می‌پردازد، افزون بر این، امکان دستکاری متغیرهای مستقل وجود ندارد (نمازی، ۱۳۸۹). جامعه آماری مورد آزمون این پژوهش شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای یک دوره ۸ ساله از سال ۱۳۸۵ الی ۱۳۹۲ است. به دلیل برخی ناهم‌هنگی‌ها میان اعضای جامعه، شرایط زیر برای انتخاب نمونه آماری مد نظر قرار گرفت:

الف. شرکت‌های نمونه جزء بانک‌ها و مؤسسات مالی (شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی، شرکت‌های هلدینگ و لیزینگ‌ها) نباشند؛ زیرا افشای اطلاعات مالی و ساختارهای راهبردی شرکتی در آن‌ها متفاوت است؛ ب. سال مالی شرکت‌ها منتهی به پایان اسفند ماه هر سال باشد؛ پ. تا پایان سال مالی ۱۳۸۱ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته باشند؛ ت. در دوره زمانی مورد نظر تغییر سال مالی نداده باشند؛ ث. اطلاعات مالی مورد نیاز به منظور استخراج داده‌های مورد نیاز در دسترس باشد.

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته و همانطور که در جدول ۱ به نمایش گذاشته شده است، تعداد ۷۷۴ مشاهده (سال - شرکت) برای دوره زمانی ۱۳۸۵ الی ۱۳۹۳ حائز شرایط بالا بوده و برای نمونه آماری انتخاب شدند. اطلاعات مورد نیاز شرکت‌های منتخب با مراجعه به صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی همراه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران موجود در سامانه مدیریت پژوهش سازمان بورس اوراق بهادار تهران، سامانه کدال و نرم‌افزار ره‌آورد نوین نسخه ۳ گردآوری شده‌اند. در نهایت داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار اکسل آماده و سپس با استفاده از نرم‌افزار Eviews نسخه ۸ تجزیه و تحلیل نهایی انجام گرفته است.

جدول ۱: نمونه آماری پژوهش

سال - شرکت	جمع
رویه محافظه‌کارانه	۳۵۷
رویه متهورانه	۴۱۷
جمع	۷۷۴

متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل

در این پژوهش رویه‌ی حسابداری محافظه‌کارانه و متهورانه به عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته می‌شود. برای اندازه‌گیری حسابداری محافظه‌کارانه مشابه با پژوهش پارک و چن (۲۰۰۶) و کرمی و عمرانی (۱۳۸۹)، از مدل فلتهم و اوهلسون (۱۹۹۵) استفاده می‌شود.

در رابطه (۱) برای هر مشاهده (سال-شرکت) مدل رگرسیونی زیر طی دوره زمانی ۴ ساله (t تا t-3) برازش خواهد شد.

$$OX_{it+1}a = w_0 + w_1 OX_{it}^a + w_2 OA_{it} + \varepsilon_{it} \quad \text{رابطه (۳)}$$

$OX_{it+1}a$: سود عملیاتی غیر عادی هر سهم شرکت i

OA_{it} : ارزش دفتری خالص دارایی‌های عملیاتی هر سهم شرکت i

فلتهم و اوهلسون (۱۹۹۵) در پژوهش خود نشان می‌دهند که در صورتی که، $w_2 > 0$ باشد، شرکت از رویه محافظه‌کارانه استفاده می‌کند و اگر $w_2 < 0$ باشد، شرکت از رویه متهورانه (جسورانه) استفاده می‌کند (پارک و چن، ۲۰۰۶).

$$OX_{it}a = OX_{it} - roa_{it-1} \quad \text{رابطه (۲)}$$

t در سال i: سود عملیاتی عادی هر سهم شرکت OX_{it}

I: نرخ بازده مورد انتظار سهام‌داران شرکت i در سال t

خالص دارایی‌های عملیاتی، تمام دارایی‌های شرکت غیر از وجه نقد و دارایی‌های مالی از قبیل سرمایه‌گذاری‌های کوتاه و بلندمدت است؛ به عبارتی، دارایی‌هایی که شرکت در طی عملیات خود از آن استفاده مستقیم می‌کند؛ به بیان دیگر خواهیم داشت:

$$NOA = TA - C - I \quad \text{رابطه (۳)}$$

که در آن:

$$NOA = \text{خالص دارایی‌های عملیاتی، } TA = \text{کل دارایی‌ها، } C = \text{وجه نقد و } I =$$

سرمایه‌گذاری شرکت‌ها.

نرخ بازده مورد انتظار با استفاده از مدل قیمت‌گذاری دارایی‌های سرمایه‌ای (CAPM) و با

در نظر گرفتن نرخ بازده بدون ریسک (نرخ سود تضمین شده) اوراق مشارکت محاسبه می‌شود.

متغیرهای وابسته

متغیرهای وابسته پژوهش حاضر شاخص کیفیت افشاء در انتشار گزارش‌های مالی و عملکرد مالی است. برای محاسبه شاخص کیفیت افشاء از امتیازهای سالانه کیفیت افشای شرکتی

محاسبه شده برای شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران استفاده شده است. امتیاز اطلاع‌رسانی ناشران براساس وضعیت اطلاع‌رسانی آن‌ها از نظر قابلیت اتکاء و به‌موقع بودن ارسال اطلاعات محاسبه شده است. این معیار براساس ملاحظات چون، به‌موقع بودن اطلاعات براساس زمان ارسال آن‌ها از سوی شرکت، پیش‌بینی‌های درآمد هر سهم، صورت‌های مالی میان‌دوره‌ای حسابرسی نشده، صورت وضعیت پرتفوی، اظهارنظر حسابرس نسبت به پیش‌بینی درآمد هر سهم اولیه و شش ماهه، صورت‌های مالی میان‌دوره‌ای شش ماهه، صورت‌های مالی حسابرسی شده پایان دوره مالی و میزان تأخیر در ارسال اطلاعات، مورد محاسبه قرار گرفته‌اند. میزان نوسان‌ها و تغییرات پیش‌بینی‌های ارسالی و همچنین تفاوت‌های میان مبالغ پیش‌بینی شده و عملکرد واقعی حسابرسی شده نیز، معیار قابلیت اتکاء در این محاسبه‌ها هستند.

برای اندازه‌گیری عملکرد مالی از نسبت قیمت-سود-رشد^۱، به شرح زیر استفاده شده است:

نسبت قیمت-سود-رشد: نسبت PEG به‌عنوان ابزاری ارزشمند در ارزیابی سهام شناخته شده است. این نسبت در برآورد این‌که چه مقدار رشد در قیمت سهام در حال حاضر منظور شده است کمک می‌کند و معیاری مناسب برای مقایسه سهامی است که با نرخ‌های متفاوت رشد می‌کنند. از این‌رو، اگر $PEG > 1$ باشد، قیمت سهم نسبت به نرخ رشد سود آن بالا است؛ بنابراین فروش آن پیشنهاد می‌شود و اگر $PEG < 1$ باشد، بازار قیمتی پایین برای سهم در نظر گرفته است، لذا خرید آن پیشنهاد می‌شود (پترز، ۱۹۹۱؛ استون، ۲۰۰۴؛ و مشایخ و همکاران، ۱۳۹۲).

$$PEG = \frac{P/E}{g} \quad \text{رابطه ۵}$$

P/E: نسبت قیمت به سود هر سهم، g: رشد سود.

متغیرهای کنترلی

به منظور کنترل سایر متغیرهایی که به نحوی در تجزیه و تحلیل مسأله پژوهش مؤثرند، متغیرهای کنترلی لازم با توجه به مرور متون به شرح زیر تعیین شدند:

اندازه شرکت (FSIZE): لگاریتم طبیعی ارزش بازار سهام شرکت (پارک و چن، ۲۰۰۶ و بووا و همکاران، ۲۰۱۴).

نرخ بازده دارایی‌ها (ROA):

$$ROA = \frac{EBIT}{Average\ Total\ Assets} \quad \text{رابطه ۶}$$

^۱. PEG

EBIT: سود عملیاتی، Average Total Assets: میانگین کل دارایی‌ها (بودی و همکاران، ۲۰۱۱ و بووا و همکاران، ۲۰۱۴).

اهرم مالی (LEV): یکی از مهم‌ترین مقیاس‌های اهرم مالی، نسبت بدهی است که از تقسیم بدهی‌ها به دارایی‌های شرکت به دست می‌آید (پارک و چن، ۲۰۰۶ و بووا و همکاران، ۲۰۱۴).

زیان عملیاتی (LOSS): این متغیر یک معیار دوبرخی است که اگر شرکت مورد مشاهده در پایان سال مالی با زیان عملیاتی مواجه شده باشد عدد یک اختیار کرده و در غیر این صورت عدد صفر در نظر گرفته می‌شود (بووا و همکاران، ۲۰۱۴ و کیم و ژانگ، ۲۰۱۵).

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

جدول ۲ آمار توصیفی برای همه متغیرهای پژوهش طبق محدودیت زمانی یاده شده در بخش فرضیه‌های پژوهش را نشان می‌دهد. همانگونه که جدول ۲ نشان می‌دهد، میانگین رویه حسابداری شرکت‌های نمونه در حدود ۰/۱۸- است، که این بیانگر تمایل استفاده مقامات ارشد مالی از رویه حسابداری متهورانه (جسورانه) است. از سویی دیگر، مشاهده می‌شود که میانگین بازده حقوق صاحبان سهام شرکت‌های نمونه در حدود ۰/۲۵ است، که این بازدهی پایین، احتمال دارد به دلیل انتخاب رویه حسابداری متهورانه از سوی بیش تر شرکت‌ها باشد. طبق میانگین کیفیت افشاء که بیش از ۵۲ است، این امر بازگو کننده آن است که شرکت‌ها در حدود نیمی از امتیاز کیفیت افشای شرکتی را کسب کرده‌اند. همچنین، ملاحظه می‌شود که نسبت اهرم مالی بیش از ۰/۶۰ است که این عدد به نوبه خود می‌تواند هشدار برای تدام فعالیت شرکت‌ها باشد.

جدول ۲: آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	میان	انحراف معیار	بیشینه	کمینه
رویه حسابداری	-۰/۱۷۷	-۰/۲۲۰	۱/۲۶۶۷	۳/۴۴۰	-۴/۸۴۰
کیفیت افشاء	۵۲/۴۳۰	۴۸/۲۱۰	۲۳/۷۹۲	۹۹/۹۰۶	۴/۰۰۰
نسبت قیمت- سود- رشد	-۱/۳۲۰	-۰/۳۹۰	۱۰/۷۶۰۳	۴/۷۶۰	-۱۸/۱۵۴
اندازه شرکت	۱۱/۶۹۵۹	۱۱/۷۰	۰/۶۹۶۰	۱۴/۰۵۰	۱۰/۰۷۰
بازده دارایی‌ها	۰/۱۵۲۵	۰/۱۲۰	۰/۱۶۴۳	۰/۹۴۶۰	-۰/۳۳۰
اهرم مالی	۰/۶۱۵۱	۰/۶۴۰	۰/۲۰۱۰	۰/۹۲۶۱	-۰/۱۶۲
زیان عملیاتی	۰/۱۰۰۲	۰	۰/۳۰۰۶	۱	۰

بررسی پایایی (ایستایی) متغیرها

قبل از برآورد الگو باید ایستایی متغیرهای مورد استفاده در الگو مورد بررسی قرار گیرد. در صورتی که متغیری ایستا نباشد، باید با تفاضل‌گیری‌های متوالی آن را ایستا کرد تا از وقوع رگرسیون کاذب جلوگیری شود. مطابق با جدول ۳ در کلیه متغیرهای مستقل، وابسته و کنترلی سطح معناداری در آزمون ریشه واحد ایم، شین و پسران (کوچک‌تر از ۰/۰۵) مشاهده می‌شود و نشان‌دهنده این است که متغیرها پایا هستند.

جدول ۳: بررسی پایایی متغیرهای پژوهش

متغیرها	آزمون ایم، شین و پسران		متغیرها	آزمون ایم، شین و پسران	
	آماره آزمون	سطح معناداری		آماره آزمون	سطح معناداری
رویه حسابداری	۰/۲۰۴۲	۰/۰۱۳۸	اندازه شرکت	۲/۴۱۰۲	۰/۰۰۰۰
کیفیت افشاء	۱/۸۱۴۰	۰/۰۰۰۰	بازده دارایی‌ها	۵/۵۱۰۸	۰/۰۰۰۰
بازده حقوق صاحبان سهام	۱/۲۱۳۱	۰/۰۰۰۰	اهرم مالی	۸/۸۲۱۱	۰/۰۰۰۰
نسبت قیمت-سود-رشد	۳/۶۸۹۳	۰/۰۰۰۱	زبان عملیاتی	۱/۲۰۱۴	۰/۰۰۰۰

آزمون فرضیه اصلی اول

آزمون فرضیه فرعی اول

در جدول ۴ نتایج حاصل از آزمون فرضیه فرعی اول ارائه شده است. با توجه به مقدار آماره F مندرج در جدول ۴، در سطح کلیه شرکت‌ها، که برابر با ۱۶/۰۷۷ است، بیانگر معنادار بودن الگو در سطح ۹۵ درصد است. افزون‌بر این، با توجه به مقدار آماره دوربین واتسون ارائه شده در جدول ۴ در سطح کلیه شرکت‌ها که برابر با ۱/۷۱۲ است، وجود خودهمبستگی پی‌درپی را در اجزای اخلاص رگرسیون رد می‌کند. مقدار R^2_{adj} برابر با ۰/۳۰۷ است؛ بنابراین، با توجه به این مقدار می‌توان ۳۰/۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته را به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی پیش‌بینی کرد. در نتیجه، طبق جدول ۴، سطح معناداری مربوط به متغیر رویه محافظه‌کارانه نشان‌دهنده آن است که بین رویه حسابداری محافظه‌کارانه و کیفیت افشای شرکتی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

جدول ۴: خلاصه نتایج آزمون فرضیه فرعی اول

متغیر وابسته: کیفیت افشاء				
متغیرها	ضرائب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
رویه محافظه کارانه	۱/۱۴۱۴	-۰/۳۸۸۷	۲/۹۳۶۰	-۰/۰۰۳۴
اندازه شرکت	-۱/۱۲۳۴	-۰/۳۱۸۹	-۳/۵۳۴۵	-۰/۰۰۱۱
بازده دارایی‌ها	-۰/۰۴۹۷	-۰/۰۸۳۰	۰/۵۹۹۶	-۰/۵۴۸۹
اهرم مالی	-۰/۷۳۱۱	-۰/۱۷۴۹	-۴/۱۸۰۰	-۰/۰۰۰۰
زیان عملیاتی	-۰/۰۴۲۸	-۰/۰۱۰۱	-۴/۲۰۶۶	-۰/۰۰۰۰
مقدار ثابت	-۰/۷۱۴۵	-۰/۳۲۵۴	-۲/۱۹۵۴	-۰/۰۲۸۴
R ²	R ² _{adj}	آماره دوربین واتسن	آماره F	سطح معناداری
۰/۳۱۹۱	۰/۳۰۶۹	۱/۷۱۲۴	۱۶/۰۷۷۰	-۰/۰۰۰۰

$$DQ_{j,t} = \beta_0 + \beta_1 CONSER_{j,t} + \beta_2 FSIZE_{j,t} + \beta_3 ROA_{j,t} + \beta_4 LEV_{j,t} + \beta_5 LOSS_{j,t} + \varepsilon_{j,t}$$

آزمون فرضیه فرعی دوم

در جدول ۵ نتایج حاصل از آزمون فرضیه فرعی دوم ارائه شده است. با توجه به مقدار آماره F مندرج در جدول ۵، در سطح کلیه شرکت‌ها، که برابر با ۱۷/۶۵۳ است، بیانگر معنادار بودن الگو در سطح ۹۵ درصد است. افزون بر این، با توجه به مقدار آماره دوربین واتسن ارائه شده در جدول ۵ در سطح کلیه شرکت‌ها که برابر با ۱/۷۱۰ است، وجود خودهمبستگی پی‌درپی را در اجزای اخلاص رگرسیون رد می‌کند. مقدار R^2_{adj} برابر با ۰/۲۹۷ است؛ بنابراین، با توجه به این مقدار می‌توان ۲۹/۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته را به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی پیش‌بینی کرد. در نتیجه، طبق جدول ۵، سطح معناداری مربوط به متغیر رویه متهورانه نشان‌دهنده آن است که بین رویه حسابداری متهورانه و کیفیت افشای شرکتی رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

جدول ۵: خلاصه نتایج آزمون فرضیه فرعی دوم

متغیر وابسته: کیفیت افشاء				
متغیرها	ضرائب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
رویه متهورانه	-۱/۱۸۴۴۷	۰/۳۶۸۵	-۳/۲۱۴۹	-۰/۰۰۱۴
اندازه شرکت	-۰/۲۸۲۸	-۰/۰۷۹۴	-۳/۵۶۲۳	-۰/۰۰۱۰
بازده دارایی‌ها	-۰/۰۱۲۲	-۰/۰۶۰۵	-۰/۲۰۱۹	-۰/۸۴۰۰
اهرم مالی	-۰/۶۹۹۱	-۰/۱۷۱۹	-۴/۰۶۶۳	-۰/۰۰۰۱
زیان عملیاتی	-۰/۷۸۵۵	-۰/۳۲۳۲	-۲/۴۳۰۴	-۰/۰۱۵۳
مقدار ثابت	-۰/۰۴۱۳	-۰/۰۱۲۹	-۳/۱۸۸۸	-۰/۰۰۱۵
R ²	R ² _{adj}	آماره دوربین واتسن	آماره F	سطح معناداری
۰/۳۰۱۱	-۰/۲۹۷۲	۱/۷۰۹۳	۱۷/۶۵۲۷	-۰/۰۰۰۰

$$DQ_{j,t} = \beta_0 + \beta_1 AGGRESS_{j,t} + \beta_2 FSIZE_{j,t} + \beta_3 ROA_{j,t} + \beta_4 LEV_{j,t} + \beta_5 LOSS_{j,t} + \varepsilon_{j,t}$$

آزمون فرضیه اصلی دوم

آزمون فرضیه فرعی سوم

در جدول ۶ نتایج حاصل از آزمون فرضیه فرعی سوم ارائه شده است. با توجه به مقدار آماره F مندرج در جدول ۶، در سطح کلیه شرکت‌ها، که برابر با ۱۴/۷۶۷ است، بیانگر معنادار بودن الگو در سطح ۹۵ درصد است. افزون بر این، با توجه به مقدار آماره دوربین واتسون ارائه شده در جدول ۶ در سطح کلیه شرکت‌ها که برابر با ۱/۸۵۳ است، وجود خودهمبستگی پی‌درپی را در اجزای اخلاص رگرسیون رد می‌کند. مقدار R^2_{adj} برابر با ۰/۳۶۰ است؛ بنابراین، با توجه به این مقدار می‌توان ۳۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته را به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی پیش‌بینی کرد. در نتیجه، طبق جدول ۶، سطح معناداری مربوط به متغیر رویه محافظه‌کارانه نشان‌دهنده آن است که بین رویه حسابداری محافظه‌کارانه و نسبت قیمت-سود-رشد رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد.

جدول ۶: خلاصه نتایج آزمون فرضیه فرعی سوم

متغیر وابسته: نسبت قیمت-سود-رشد				
متغیرها	ضرائب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
رویه محافظه‌کارانه	۰/۰۲۵۴	۰/۰۱۰۲	۲/۴۹۶۸	۰/۰۱۹۵
اندازه شرکت	۰/۰۲۸۲	۰/۰۲۲۱	۱/۲۷۹۵	۰/۲۰۱۲
بازده دارایی‌ها	۱/۳۲۳۵	۰/۱۰۶۴	۱۲/۴۳۲۲	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	-۰/۲۵۹۲	۰/۰۶۸۷	-۳/۷۷۳۷	۰/۰۰۰۲
زیان عملیاتی	-۰/۴۲۳۷	۰/۰۵۰۶	-۸/۳۶۲۳	۰/۰۰۰۰
مقدار ثابت	۴/۴۲۶۰	۰/۲۵۸۷	۱/۹۴۶۶	۰/۱۰۰۱
R^2	R^2_{adj}	آماره دوربین واتسون	آماره F	سطح معناداری
۰/۳۶۹۴	۰/۳۵۹۹	۱/۸۵۳۳	۱۴/۷۶۶۹	۰/۰۰۰۰

$$PEG_{j,t} = \beta_0 + \beta_1 CONSER_{j,t} + \beta_2 FSIZE_{j,t} + \beta_3 ROA_{j,t} + \beta_4 LEV_{j,t} + \beta_5 LOSS_{j,t} + \epsilon_{j,t}$$

آزمون فرضیه فرعی چهارم

در جدول ۷ نتایج حاصل از آزمون فرضیه فرعی چهارم ارائه شده است. با توجه به مقدار آماره F مندرج در جدول ۷، در سطح کلیه شرکت‌ها، که برابر با ۱۳/۹۰۷ است، بیانگر معنادار بودن الگو در سطح ۹۵ درصد است. افزون بر این، با توجه به مقدار آماره دوربین واتسون ارائه شده در

جدول ۷ در سطح کلیه شرکت‌ها که برابر با ۲/۰۵۶ است، وجود خودهمبستگی پی‌درپی را در اجزای اخلاقی رگرسیون رد می‌کند. مقدار R^2_{adj} برابر با ۰/۲۰۷ است؛ بنابراین، با توجه به این مقدار می‌توان ۲۰/۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته را به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی پیش‌بینی کرد. در نتیجه، طبق جدول ۷، سطح معناداری مربوط به متغیر رویه متهورانه نشان‌دهنده آن است که بین رویه حسابداری متهورانه و نسبت قیمت-سود-رشد رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

جدول ۷: خلاصه نتایج آزمون فرضیه اصلی دوم - فرعی دوم

متغیر وابسته: نسبت قیمت - سود - رشد				
متغیرها	ضرائب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
رویه متهورانه	-۰/۵۲۷۹	۰/۲۴۸۳	-۲/۱۲۶۲	۰/۰۲۶۰
اندازه شرکت	۱/۰۰۲۷	۰/۵۰۷۸	۱/۹۷۴۶	۰/۰۴۴۶
بازده دارایی‌ها	-۹/۹۱۹۳	۲/۵۹۵۲	-۳/۸۲۲۱	۰/۰۰۰۱
اهرم مالی	-۰/۲۷۳۴	۱/۶۹۵۸	-۰/۱۶۱۲	۰/۸۷۱۹
زبان عملیاتی	-۲/۷۸۵۱	۱/۲۴۷۱	-۲/۲۳۳۲	۰/۰۲۵۹
مقدار ثابت	-۱/۰۶۴۵	۵/۹۷۰۴	-۱/۵۷۸۳	۰/۰۵۸۵
R^2	R^2_{adj}	آماره دوربین واتسن	آماره F	سطح معناداری
۰/۲۷۸۴	۰/۲۰۷۲	۲/۰۵۶۱	۱۳/۹۰۷۱	۰/۰۰۰۰

$$PEG_{j,t} = \beta_0 + \beta_1 AGGRESS_{j,t} + \beta_2 FSIZE_{j,t} + \beta_3 ROA_{j,t} + \beta_4 LEV_{j,t} + \beta_5 LOSS_{j,t} + \varepsilon_{j,t}$$

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

از آنجا که اطلاعات حسابداری منعکس در صورت‌های مالی زمانی مفید خواهد بود که قابل اتکاء و مربوط بوده و به استفاده‌کنندگان در پیش‌بینی جریان‌های نقدی آتی واحد تجاری کمک خواهد کرد تا تصمیماتی بهینه اتخاذ نمایند، لیکن نبود اطلاعات مناسب موجب می‌شود تا فرآیند تصمیم‌گیری مبهم باشد. از این‌رو، هر گونه بی‌نظمی در محتوا و ارائه گزارش‌های مالی ناشی از عدم شفافیت می‌تواند منجر به تصمیم‌گیری نادرست استفاده‌کنندگان و ذی‌نفعان از گزارش‌های مالی شود. از سویی دیگر، رویه حسابداری (محافظه‌کارانه و یا متهورانه) به عنوان عاملی مؤثر بر فعالیت‌های مالی شرکت‌ها محسوب می‌شود و همچنین، این موضوع که مدیران به عنوان مسئول تهیه صورت‌های مالی همواره انگیزه دارند تا برای حفظ منافع خود، از طریق روش‌های

مختلف حسابداری (محافظه‌کارانه یا متهورانه) اطلاعات مالی مد نظر خود را به مخاطبین ارائه کنند. لذا، موضوع انتخاب رویه حسابداری و آثار آن بر شرکت طی سال‌های متممادی چه برای تدوین‌کنندگان استاندارد و چه برای سرمایه‌گذاران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده است. از این رو پژوهش حاضر شواهدی را در این خصوص فراهم می‌کند که آیا رویه حسابداری می‌تواند باعث بهبود کیفیت افشای شرکتی و عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران شود یا خیر؟.

در همین راستا، با توجه به نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری اطلاعات جمع‌آوری شده، بر اساس فرضیه اصلی اول، مشاهده شد که بین رویه حسابداری و شاخص کیفیت افشاء گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود دارد. به سخنی دیگر، به هر اندازه‌ای که مدیران به سمت و سوی رویه حسابداری متهورانه سوق پیدا کنند، احتمال کاهش در کیفیت افشاء گزارش‌های مالی افزایش پیدا خواهد کرد. این امر احتمال دارد به دلیل آن باشد که در این رویه حسابداری مدیران تمایل به بیش‌نمایی دارایی‌ها و درآمدها دارند و برای تحقق این مهم به فعالیت‌هایی چون مدیریت سود، گزارشگری مالی نادرست و دیگر موارد دست زنند. همچنین، از سویی مشاهده شد که بین رویه حسابداری و عملکرد مالی شرکت‌ها رابطه معناداری وجود دارد. طبق این فرضیه، به هر اندازه‌ای که رویه حسابداری به سمت اعداد مثبت سوق پیدا کند (حسابداری محافظه‌کارانه)، مشاهده خواهد شد که در بازار سرمایه برای سهام این نوع شرکت‌ها ارزش‌گذاری مناسبی صورت می‌پذیرد. در نتیجه، به این استدلال می‌توان دست یافت که به دلیل آن که یکی از اهداف مدیران در رویه متهورانه برخلاف رویه محافظه‌کارانه توزیع بیش‌تر سود بین سهامداران در جهت جذب بیش‌تر آنان است؛ از این‌رو، مشاهده می‌شود که نتیجه این امر در عملکرد شرکت‌ها باعث تضعیف نسبت ارزش‌گذاری به دلیل نبود ثبات در رشد سود شرکت‌ها خواهد شد. در این راستا، با توجه به نبود پژوهش‌های مستقیم در این موضوع، طبق مبانی نظری و پیشینه‌های موجود، نتیجه آماری آزمون فرضیه‌های پژوهش به گونه‌ای غیرمستقیم همسو با نتایج پژوهش‌های هسیو (۲۰۰۶)، فرانکل و همکاران (۲۰۰۷)، کیم و ژانگ (۲۰۱۵)، ثقفی و سدیدی (۱۳۸۶)، ستایش و کاظم‌نژاد (۱۳۹۱)، سلیمانی‌امیری و رحیمی‌تمرین (۱۳۹۳) و برادران حسن‌زاده و همکاران (۱۳۹۳) است.

بر مبنای یافته‌های پژوهش، پیشنهادی زیر به سرمایه‌گذاران، مدیران ارشد شرکت‌ها و سازمان بورس اوراق بهادار ارائه می‌شود:

الف) مطابق با نتیجه حاصل از فرضیه اصلی اول به مدیران ارشد شرکت‌ها توصیه می‌شود با اتخاذ رویه مناسب حسابداری در نظام گزارشگری مالی و با اندیشیدن تمهیدات لازم، تلاش خود را در جهت افزایش کیفیت افشاء در گزارشگری مالی بکارگیرند.

ب) با توجه به نتایج فرضیه اصلی دوم به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود به علامت‌های کیفیت افشاء به عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم و تأثیرپذیر از رویه حسابداری، توجه ویژه‌ای کنند. زیرا، به هر اندازه که تمایل مدیران به رویه متهورانه افزایش یابد، این امر احتمال دارد بیانگر نوعی ضعف در سیستم مالی شرکت و در نتیجه مدیریت واقعی سود باشد.

پ) پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران مربوط (مانند سازمان حسابداری و سازمان بورس و اوراق بهادار)، قوانینی را تصویب کنند که شرکت‌ها را ملزم به افشای رویه حسابداری خود کنند.

ت) از آنجا که رویه حسابداری می‌تواند بر نوع و محیط اطلاعاتی تأثیرگذار باشد، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی نقش سوءگیری رفتاری مدیران بر انتخاب رویه حسابداری و مدیریت سود مورد بررسی قرار گیرد.

ث) همچنین، با توجه به اثرگذاری مستقیم کیفیت افشاء در گزارشگری مالی بر کیفیت اطلاعات، به پژوهشگران آینده پیشنهاد می‌شود این متغیر را از بعد رفتار سرمایه‌گذاران در پژوهش‌های خود مورد بررسی قرار دهند.

منابع

- برادران حسن‌زاده، ر.، حسینی‌نسب، م. و علیمی، ن. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر محافظه‌کاری بر گزارشگری به موقع اطلاعات مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. "مطالعات حسابداری و حسابداری"، ۳ (۱۰)، ۳۱-۵۸.
- ثقفی، ع. و سدیدی، م. (۱۳۸۶). تأثیر محافظه‌کاری حسابداری بر کیفیت سود و بازده سهام. "مطالعات تجربی حسابداری مالی"، ۵ (۱۸)، ۱-۲۴.
- جبارزاده کنگرلویی، س. و بایزیدی، ا. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین جهت‌گیری‌های اخلاقی، تعهدات حرفه‌ای و منافع فردی با محافظه‌کاری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. "فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی"، ۳ (۱۰)، ۱۰۳-۱۲۲.
- خواجوی، ش.، فتحه، م.ح. و نجفی، ز. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین کیفیت افشای اطلاعات و هزینه‌های نمایندگی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. "دانش حسابداری"، ۵ (۱۸)، ۶۷-۸۹.

- ستایش، م.ح. و کاظم‌نژاد، م. (۱۳۹۱). شناسایی و تبیین عوامل مؤثر بر کیفیت افشای اطلاعات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. "پیشرفت‌های حسابداری، ۴ (۱)، ۴۹-۷۹.
- شرودر، ر.، کلارک، م. و کی‌تی، ج. (۱۳۹۱). تجزیه و تحلیل تئوری حسابداری مالی، ترجمه: علی پارسایان، تهران: انتشارات ترمه.
- فروغی، د.، امیری، ه. و میرزایی، م. (۱۳۹۰). تأثیر شفاف نبودن اطلاعات مالی بر ریسک سقوط آتی قیمت سهام در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. "پژوهش‌های حسابداری مالی، ۱۰ (۱)، ۱۵-۴۰.
- قائمی، م.ح. و وطن‌پرست، م.ر. (۱۳۸۴). بررسی نقش اطلاعات حسابداری در کاهش عدم تقارن اطلاعاتی در بورس اوراق بهادار تهران. "بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۱۲ (۳)، ۸۵-۱۰۳.
- کمیته تدوین استانداردهای حسابداری (۱۳۹۲). استانداردهای حسابداری، چاپ ۱۶، تهران: انتشارات سازمان حسابرسی.
- مشایخ، ش.، خمیسی، ح. و فرشی، ز. (۱۳۹۲). بررسی قابلیت پیش‌بینی نسبت PEG در مقایسه با نسبت P/E برای تعیین قیمت سهام در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. "پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۲ (۷)، ۱-۱۶.
- مشایخی، ب.، محمدآبادی، م. و حصارزاده، ر. (۱۳۸۸). تأثیر محافظه‌کاری حسابداری بر پایداری و توزیع سود. "بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۱۶ (۳)، ۱۰۷-۱۲۴.
- مهرانی، س.، کرمی، غ.ر. و سیدحسینی، س.م. (۱۳۹۲). تئوری حسابداری، جلد اول، چاپ اول، تهران: انتشارات نگاه دانش.
- مهرانی، ک. و پروایی، ا. (۱۳۹۲). کیفیت افشاء در شرکت‌های خانوادگی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. "بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۱ (۴)، ۵۲۷-۵۴۰.
- نمازی، م. (برگرداننده) (۱۳۸۹). پژوهش‌های تجربی در حسابداری: دیدگاه روش‌شناختی، چاپ دوم، شیراز: انتشارات دانشگاه شیراز.
- نوروش، ا. و حسینی، س.ع. (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین کیفیت افشاء (قابلیت اتکاء و به‌موقع بودن) و مدیریت سود. "بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۱۶ (۲)، ۱۱۷-۱۳۴.
- همت‌فر، م. و مقدسی، م. (۱۳۹۲). بررسی کیفیت افشاء (قابلیت اتکاء و به‌موقع بودن) بر ارزش سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. "بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۰ (۲)، ۱۳۳-۱۴۷.

هندریکسن، ا. و ون‌بردا، م. (۱۳۹۲). *تئوری حسابداری*، ترجمه: علی پارسائیان، جلد اول، چاپ چهارم، تهران: انتشارات ترمه.

- Ahmed, A.S. and Duellman, S. (2012). "Managerial Overconfidence and Accounting Conservatism". *Journal of Accounting Research*, 51 (1): 1-30.
- Ahmed, A., Billings, B., Morton, R. and Stanford-Harris, M. (2002). "The Role of Accounting Conservatism in Mitigating Bondholder Shareholder Conflicts over Dividend Policy and in Reducing Debt Costs". *Accounting Review*, 77 (4): 867-890.
- American Institute of Certified Public Accountants (AICPA). (2002). Statement on Auditing Standards (SAS) No. 99: Consideration of fraud in a financial statement audit. New York: AICPA.
- Basu, S. (1997). "The Conservatism Principle and the Asymmetric Timeliness of Earnings". *Journal of Accounting and Economics*, 24 (1): 3-37.
- Beaver, W.H. and Ryan, S.G. (2005). "Conditional and Unconditional Conservatism: Concepts and Modeling". *Review of Accounting Studies*, 10 (2-3): 269-309.
- Bentley, K.A. (2012). Antecedents to financial statement misreporting: The influence of organizational business strategy, ethical culture, and climate. Working paper, Texas A&M University.
- Bentley, K.A., Omer, T.C. and Sharp, N.Y. (2013). "Business Strategy, Financial Reporting Irregularities and Audit Effort". *Contemporary Accounting Research*, 30 (2): 780-817.
- Bodie, Z., Kane, A. and Marcus, A.J. (2011). Investments, Ninth Edition, McGraw-Hill, Irwin Series in Finance, Insurance And Real Estate.
- Bova, F., Dou, Y. and Hope, O. (2014). "Employee Ownership and Firm Disclosure". *Contemporary Accounting Research*, 32 (2): 639-673.
- Easton, P.D. (2003). "P/E Ratios, Peg Ratios, and Estimating the Implied Expected Rate of Return on Equity Capital". *The Accounting Review*, 79 (1): 73-95.
- Frankel, R., Sun, Y. and Wang, R. (2007). Asymmetric Timelines of Earnings and Shareholder Distributions, Working Paper. Washington University.

- Givoly, D. and Hayn, C. (2000). "The Changing Time-Series Properties of Earnings, Cash Flows and Accruals: Has Financial Reporting Become More Conservative?" *Journal of Accounting and Economics*, 29 (3): 287-320.
- Hogan, C.E., Rezaee, Z., Riley, R.A. and Velury, U.K. (2008). "Financial Statement Fraud: Insights from the Academic Literature. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 27 (2): 231-252.
- Hsiu, J.F. (2006). "Effect of Financial Information Transparency on Investor Behavior in Taiwan Stock Market". *Proquest Database*, 16 (3): 6-22.
- International Financial Reporting Standards. (2015). Investor Perspective: A Tale of 'Prudence'. Available At: <http://www.ifrs.org/alerts/publication/pages/investor-perspective-a-tale-of-prudence.aspx>.
- Kim, J.B. and Jung, K. (2007). The Influence of Tax Costs on Accounting Conservatism. Working Paper. Korea Advanced Institute Of Science and Technology.
- Kim, J.B. and Zhang, L. (2015). "Accounting Conservatism and Stock Price Crash Risk: Firm-Level Evidence". *Contemporary Accounting Research*, 32 (3): 1-31.
- Laffond, R. and Watts, R.L. (2007). The Information Role of Conservative Financial Statements, Working Paper, Available At: <http://ssrn.com/abstract=921619>.
- Maroun, W. (2015). Reportable Irregularities and Audit Quality: Insights from South Africa". *Accounting Forum*, 39 (1): 19-33.
- Mi, J., Sheng, H. and Elrod, C. (2016). "Financing, Reputation and Information Disclosure Quality in the Chinese Market". *Applied Economics*, 48 (9): 789-798.
- Park, Y. and Chen, K. (2006). "The Effect of Accounting Conservatism and Life-Cycle Stages on Firm Valuation". *Journal of Applied Business Research*, 22 (3): 75-92.
- Peters, D.J. (1991). "Valuing a Growth Stock". *Journal of Portfolio Management*, 17 (3): 49-51.
- Price, R.A. (2005). Accounting Conservatism and the Asymmetry in the Earning Response to Current and Lagged Returns, Firt Edithon: Stanford University.

Roychowdhury, S. and Watts, R.L. (2007). "Asymmetric Timeliness of Earning, Market to Book and Conservatism in Financial Reporting". *Journal of Accounting and Economics* 44 (1-2): 2-31.

Schrand, C.M. and Zechman, S.L. (2012). "Executive Overconfidence and the Slippery Slope to Financial Misreporting". *Journal of Accounting and Economics*, 53 (1): 311-329.

Watts, R.L. (2003a). "Conservatism in Accounting Part I: Explanations and Implications". *Accounting Horizons*, 17 (3): 207-221.

Watts, R.L. (2003b). "Conservatism in Accounting Part II: Evidence and Research Opportunities". *Accounting Horizons*, 17 (4): 287-301.